

Ιερός Ναός του Αγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου - μοναδικό εκκλησιαστικό μνημείο της Κύπρου

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Ένα μοναδικό εκκλησιαστικό μνημείο της Κύπρου...

*Του Δημήτρη Καππαή,
Δρος Θεολογίας - Αγιολογίας
Πανεπιστημίου Αθηνών*

Στο χωριό Πάχνα της επαρχίας Λεμεσού βρίσκεται ίσως ο μοναδικός ναός ο οποίος είναι αφιερωμένος στον Άγιο Πρωτομάρτυρα Στέφανο στην Κύπρο.

Αναμφίβολα το μικρό και αρχαίο παρεκκλήσι του Αγίου Στεφάνου, το οποίο ανάγεται στο 13ο αιώνα και που βρίσκεται σε απόσταση δύο περίπου χιλιομέτρων νότια του χωριού Πάχνα, αποτελεί το κατεξοχήν εκκλησιαστικό μνημείο της κοινότητας η οποία πρέπει να τονίσουμε ότι κατέχει τα πρωτεία στην οικοδόμηση ναών και παρεκκλησίων, σε σχέση με την έκταση και τον πληθυσμό της.

Το παρεκκλήσι του Αγίου Στεφάνου είναι ένα από τα σπουδαιότερα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής αλλά και από αυτά που παρουσιάζουν ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Ο ναός αυτός ανήκει στον τύπο των μονόχωρων καμαροσκέπαστων ναών με διαστάσεις 8,50Χ4,90 μ. στο εξωτερικό του και 7,30Χ3,00 μ. στο εσωτερικό του. Είναι πετρόκτιστος ναός με ακανόνιστου σχήματος πέτρες της περιοχής.

Σύμφωνα με την τοπική παράδοση αλλά και τα αρχιτεκτονικά ευρήματα ο ναός αυτός είναι κτισμένος πάνω σε θεμέλια παλαιοχριστιανικής βασιλικής και αποτελούσε το καθολικό μικρού μοναστηριού το οποίο εγκαταλείφτηκε και ερήμωσε. Αδιάψευστοι μάρτυρες είναι τα θεμέλια μοναστηριακών κτισμάτων που σώζονται έστω και σε ημικατεστραμμένη μορφή στον περίβολο χώρο του ναού.

Στο μνημείο αυτό, το οποίο εντυπωσιάζει με την απλότητά του αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, εισέρχεται ο επισκέπτης από τη δυτική και μοναδική είσοδο η οποία καλύπτει ολόκληρη σχεδόν τη δυτική πλευρά του ναού. Στο μέρος αυτό τοποθετήθηκε ξύλινη κατασκευή πάνω στην οποία προστέθηκε και η επίσης ξύλινη θύρα.

Στην ανατολική εξωτερική πλευρά του ναού, δεν ξεχωρίζει η κόγχη του ιερού Βήματος, η οποία όμως διακρίνεται στο εσωτερικό του. Αντί αυτής κατασκευάστηκε ορθογώνιο σχήμα το οποίο καλύπτει όλη την ανατολική πλευρά του ναού. Ακόμη η κατασκευή αυτή βρίσκεται σε χαμηλότερο ύψος από την επικλινή στέγη. Δεν γνωρίζουμε το λόγο που η κατασκευή έγινε με αυτό τον τρόπο και όχι με το συνηθισμένο με τον οποίο θα ξεχώριζε η κόγχη του Ιερού. Ίσως αυτό να έγινε σε μεταγενέστερο στάδιο με σκοπό τη στήριξη της ανατολικής τοιχοποιίας.

Στη νότια πλευρά του ναού δεν παρατηρείται κάτι το ιδιαίτερο ούτε ξεχωρίζει κάποιο μικρό ή μεγαλύτερο άνοιγμα. Εκείνο που διακρίνεται στο μέρος αυτό είναι το ύψος του ναού το οποίο βρίσκεται μέσα στο έδαφος κάνοντας το ναό ημιυπόγειο. Κάτι ανάλογο συμβαίνει στη βόρεια πλευρά του ναού. Στο μέρος αυτό όπως και στο νότιο δεν έχει κανένα άνοιγμα από το οποίο να εισέρχεται φως μέσα στο ναό.

Στο δυτικό μέρος του ναού υπάρχουν πέρα από τα ερείπια παλαιών κτισμάτων τα οποία αποτελούσαν πολύ πιθανόν βοηθητικούς χώρους του ναού, πάρα πολλές πέτρες μεγάλες και μικρές οι οποίες ανήκουν στο όλο συγκρότημά του. Λόγω του ότι δεν μας διασώζονται πληροφορίες για το ναό αυτό δεν θα προβούμε σε κάποιες τοποθετήσεις όσον αφορά τους χώρους αυτούς αλλά θα παραπέμψουμε στους ειδικούς οι οποίοι θα μας διαφωτίσουν σχετικά με τη χρήση των χώρων αυτών.

Το εσωτερικό μέρος του ναού.

Ο ναός εσωτερικά είναι πολύ όμορφος και ξεχωριστός. Έχει ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό σχήμα το οποίο εντυπωσιάζει με την μεγαλοπρέπειά του αλλά και με τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Τόσο το ημικυκλικό σχήμα της οροφής, το οποίο δεν διακρίνεται εξωτερικά, όσο και η κεντρική αψίδα του ναού, δίνουν την εντύπωση μιας μεγάλης κατακόμβης. Στην ανατολική εσωτερική πλευρά διακρίνεται η μοναδική κόγχη του Ιερού η οποία φαίνεται να δέχτηκε νεώτερες επεμβάσεις (ανακατασκευές) λόγω κατάρρευσής της στο παρελθόν. Τόσο οι πέτρες όσο και το μάρμαρο που χρησιμοποιήθηκε στην αψίδα της κόγχης δείχνουν τις νεότερες επεμβάσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια με ένα σωστό και επιστημονικό τρόπο από το Τμήμα Αρχαιοτήτων. Φυσικά ο ναός χρειάζεται αρκετές ακόμη συντηρήσεις τόσο στο εσωτερικό του όσο και στον περίβολο χώρο του αλλά αυτό δεν τον εμποδίζει από το να καταστεί ένας από τους σημαντικούς θρησκευτικούς προορισμούς της Κύπρου.

Ο εσωτερικός διάκοσμος

Το εσωτερικό του ναού δεν παρουσιάζει κανένα ίχνος διακόσμησης. Αυτό οφείλεται αποκλειστικά στην καταστροφή που υπέστη από πυρκαγιά με αποτέλεσμα να εξαφανιστούν οι θαυμάσιες τοιχογραφίες που σώζονταν στο εσωτερικό του. Η καταστροφή αυτή οδήγησε στον καθαρισμό ολόκληρης της τοιχοποιίας με αποτέλεσμα ο ναός να παραμείνει σ' αυτή την κατάσταση μέχρι σήμερα.

Ο κυρίως ναός δεν χωρίζεται σήμερα από το Ιερό Βήμα με κάποιο τέμπλο αφού και αυτό καταστράφηκε από την πυρκαγιά. Με την απουσία του τέμπλου διακρίνεται πολύ καθαρά η μαρμάρινη Αγία Τράπεζα καθώς και η κόγχη του Ιερού.

Οι πιστοί κατακλύζουν το παρεκκλήσι του Αγίου κάθε χρόνο στις 2 Αυγούστου, ημέρα που η Εκκλησία μας τιμά την ανακομιδή των λειψάνων του Πρωτομάρτυρος Αρχidiaκόνου Στεφάνου. Πέρα από την ημερομηνία αυτή ο ναός δέχεται ολόχρονα επισκέψεις από τους πιστούς οι οποίοι έρχονται στην περιοχή για να παρακαλέσουν τον Άγιο αλλά και για να θαυμάσουν το σπάνιο αυτό δείγμα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής που βρίσκεται θρονιασμένο σε μια όμορφη περιοχή της Πάχνας. Πρέπει να τονίσουμε πως ο ναός αυτός είναι ίσως ο μοναδικός ναός στην Κύπρο που είναι αφιερωμένος στον αρχidiaκονο και Πρωτομάρτυρα Στέφανο του οποίου τη μνήμη τιμά η Εκκλησία μας στις 27 Δεκεμβρίου αλλά και στις 2 Αυγούστου.

Πηγή: churchofcyprus.org.cy